

rajši vzel slabše domače delo kakor boljši prevod. Tudi to zadnje poglavje je pisano načrtno in jasno kakor drugo.

Od drobnih nepopolnosti, ki so še ostale v razpravi, bi marsikoga utegnile motiti te-le: Zakaj so »Levčevi dnevniki morali ostati zaenkrat ob strani«, da literatura in material za razpravo nista popolnejša? V razpravi me moti izražanje, kakor: »dasi je dopuščal tudi druge možnosti«, str. 18. Trditev: »kaže pa nanjo (na Levčevo neodkritost!) tudi obsežna Levčeva korespondenca« str. 19., bi bilo treba na vsak način objasniti z dvema ali tremi primeri. Tu in tam po razpravi je premnogo drobtin, zelo zanimivih, a za rešitev problemov, ki si jih je Vratuša zastavil, mnogo med njimi nebitvenih, tako da le otežujejo jasnost in preglednost razprave (gl. str. 30—32). Zadnji odstavki drugega poglavja na str. 41—46 bi spadali v zadnje poglavje, zadnji odstavki tretjega poglavja pa na konec drugega. V razpravi bi tudi ne smelo biti slovničnih napak, n. pr.: temu ni tako, precejšnji, pomanjkanje ločil, kvečemu poleg pravilnega kvečjemu, petsto, tristo (se piše narazen!), v smeru (nenavaden spol!), nagnenje, izrecno, predno, vzpodbujati poleg pravilnega izpodbujati, Levec ni poskusil vse, operiram s tem, ni jemal nikoli za uvodno pesem kakšno stalno obliko, v nemali meri, z ozirom na. Odstavek, ki v njem govori o značilnostih Levčevega jezika, se je Vratuši sploh precēj ponesrečil. Kot nekaj očitek zveni stavek, da Levec »tudi sam ni zagovarjal vedno istih misli«. Za dokaz pa pisec navaja, da je Levec v prvem letniku še pisal lepej ženi, v drugem pa se pritožuje nad Kersnikom, zakaj ne piše lepi ženi. Saj tu vendar ne gre za zagovarjanje »vedno istih misli«, marveč za napredek knjižnega jezika glede na novo obliko. Glagol zavrniti je Vratuša pomotoma postavil v III/2 kot primer, da Levec piše »trpni pretekli deležnik brez -j-«. V resnici gre tu za vrsto II, kajti tu je treba kakor v IV pisati trpno pretekli deležnik z -j-, v III/2 pa ne! Primer: »brat, ki je prišel, prinesel mi je«, pa drugi: »brat, ki je prišel, mi je prinesel« ne spada toliko v sintakso, kolikor bolj v besedni red slovenskega knjižnega jezika.

Po vsem povedanem je Vratuša svojo nalogo, da nam objasni važno poglavje iz slovenske književne zgodovine, prvo desetletje naše najstarejše obstoječe književne revije in njenega urednika, v splošnem rešil prav dobro in povsem zadovoljivo, čeprav je v prvem in deloma tudi v zadnjem poglavju ostal nekoliko preveč pri zunanjih ugotovitvah, medtem ko je bistvene probleme tu in tam le na kratko ugotovil in nakazal, ne da bi jih globlje prijel in rešil, kar velja zlasti za zadnje poglavje. Z razpravo smo dobili točneje analitično orisan kos slovenske književne in kulturne zgodovine osemdesetih let kot važno dopolnilo Prijateljevim obširnim esejem iz tiste dobe.

Francè Jesenovec.

Puš Ludovik, O kmečki duši. Donos k psihologiji kmečkega človeka. 1941. (Knjižica Kmečke zveze, Ljubljana, VII. zv.).

Dr. Ludovik Puš, avtor dela »Kmečki stan«, se je v tej knjigi poglobil v kmečko dušo. Kakor sam pravi (str. 88), so to le bolj »poteze in črte za sliko«, a upa, da stvarne, objektivne, po nje večnih, brezčasnih prvinah. S posebno ljubeznijo je pa potegnil tu in tam črto, ki velja za slovenskega kmeta posebej. Priznati moramo, da je s svojim študijem in opazovanjem in s pomočjo literature, kar je je, svojo namero izredno dobro izvršil. Delo je znan-

stveno, a pisano živo in duhovito, da ga je veselje preučevati. Obenem je pa po pravici pokazal avtor tudi na to, kako naj študij kmečke duše »služi življenju« (6).

V splošnem poglavju o kmečki duševnosti razlaga, kako je v vsaki človeški duši neka trojna »pranavezanost«, ki je torej »pradana«, »prvobitna« ali »primarna«: namreč pranavezanost na zemljo, na Boga in na človeka. Ta pranavezanost ostane v preprosti duši bolj naravna in živa, zato je marsikaj, kar se zdi meščanskemu človeku ali tudi nekateremu znanstveniku na kmečkih ljudeh »primitivno«, le naravno in prvobitno, primarno.

Ker je človek telesno in duhovno bitje, potelesno del prirode, duhovno segajoč v »metafizični svet«, zato je tudi doživljanje njegove duše, dasi enotno, strukturno, dvojevrstno, izhajajoče iz snovnih ali duhovnih korenin. Dr. Puš imenuje eno »materialistično«, drugo »idealistično«, zato govori tudi o dvojnem gledanju na svet, o materialističnem in idealističnem, ali o materializmu in idealizmu. Ker kmet ni le vkoreninjen v zemlji, temveč zemljo tudi obdeluje in z njo živi, zato je naravno, da je pri njem »materializem« močnejši kakor pri drugih stanovih. Pomniti je pa, da ni to še materializem v navadnem, zlem pomenu, dasi je kdaj lahko in je dejansko neredko tudi to. Beseda dr. Puša pomeni le to, da na vse kmetovo doživljanje in zato tudi na njegovo mišljenje in hotenje, na izražanje in vedenje vpliva njegova posebna vezanost na zemljo. In vprav to je Pušev problem, pokazati, kako se v kmetovi navezanosti na zemljo, Boga in druge ljudi javlja materializem v tem posebnem, neredko in zakaj tudi v slabem pomenu, kako pa v vsem njegovem mišljenju in hotenju tudi pravi idealizem. Z bogatim materialom in bistro psihološko analizo dokazuje, da je zaradi teh pradanosti in prabitnosti, ki so v kmečki duši še najbolj čiste, tudi kmečka kultura »v vsakem narodu temeljna narodna kultura« (86). Da, Bog in zemlja — pravira vseh psihičnih komponent v kmečki duši — delata, po sodbi dr. Puša, kmeta tudi v nacionalnem pogledu za stvaritelja, nosilca in ohranjevalca narodnih vrednot. »Če nam vse drugo ostane,« pravi dr. Puš na koncu, »kmet pa propade, smo Slovenci zgubljeni; če pa drugo propade, a kmet ostane, bo naš narod živel« (89).

Vsekako je to zanimivo delo vredno študija. Prim. posebej razpravljanje o kmečkem delu 22 sl.; o begu z dežele 36 sl.; o kmečki družini 71 sl. in dr.

Koga bi motilo tu in tam posebno izražanje (n. pr. delitev doživljanja v gonsko, umsko in nagsko, po Vebru 7; da Boga ni mogoče ljubiti, temveč le človeka, zopet po Vebru 44; byarchia nam. biarchia, dvovladstvo, 73 in dr.). Ločitev v osrednjo in bolj ali zgolj »obodno« (periferno) plast v duševnosti (po Vebru) je dobra, a še premalo udomačena. Tu in tam je kaj premalo jasno povedano (n. pr. o »naravni« nenravnosti na deželi, 18; o združništvu, 84 in dr.).

A. U.

Bartolomeo Calvi, Le immagini di sogni (Podobe iz sanj) di Ivan Cankar.

Torino. R. Accademia delle Scienze. 1941-XIX., pagg. 48.

Po tri in dvajsetih letih, ki so minila od smrti Ivana Cankarja, prihaja ta genij slovenskega naroda, »simbol našega trpljenja«, ne le pri svojih rojakih do enodušnega priznanja, občudovanja in spoštovanja, marveč tudi v kulturnem krogu tujine dobiva zasluženi sloves. Cankarjeva knjiga nas kot enakovredne